

Колодка А., Бутенко В. Використання театралізованих ігор у формуванні комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку. *Дошкільна і початкова освіта: реалії та перспективи: збірник наукових статей студентів, магістрантів та молодих науковців*. Суми ФОР Цьома С.П., 2023. С. 247–251.

Анна Колодка, Віта Бутенко

*Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка*

ВИКОРИСТАННЯ ТЕАТРАЛІЗОВАНИХ ІГОР У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті проаналізовано визначення сутності ключових понять дослідження «комунікація», «спілкування», «комунікативна компетентність»; досліджено потенціал театралізованих ігор у формуванні комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку; встановлено позитивний вплив театралізованих ігор на основні психічні процеси дитини (мовлення, уява, увага, пам'ять).

Ключові слова: *комунікативна компетентність, театралізовані ігри, діти старшого дошкільного віку, формування, засіб.*

Постановка проблеми. Сучасні зміни суспільних, соціокультурних умов знаходять власне відображення в освітньому процесі, що передбачає формування особистості здатної неординарно мислити, творчо вирішувати поставлені завдання. Згідно з вимогами Державного стандарту дошкільної освіти, одним із пріоритетних напрямів є комунікативна спрямованість освітнього процесу, що полягає в розвитку дитини дошкільного віку здатної до організації міжособистісної взаємодії, вирішення комунікативних завдань, забезпечення успішної адаптації в сучасному соціокультурному просторі.

Сьогодні сучасна дошкільна освіта ставить перед педагогом завдання вдосконалювати традиційні та знаходити нові технологічні підходи до організації життєдіяльності дітей. Оскільки театралізовані ігри дозволяють відкрити нові можливості для ефективного формування комунікативних умінь і ґрунтуються на таких природних здібностях як здатність до наслідування від народження до семи років; потреба у спілкуванні; природна схильність людини до гри; реалізація уявних ситуацій; свобода вибору та свобода дій та ін., то їх можна вважати оптимальним засобом формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що проблема формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку досліджувалася науковцями в різних аспектах: психологічному (Г. Леушина, О. Лурія, Т. Піроженко та ін.); психолінгвістичному (І. Зимняя, О. Леонтьєв, О. Шахнарович та ін.); лінгвістичному (Т. Ладиженська, Л. Мацько, Л. Щерба та ін.); педагогічному (Н. Орланова, Є. Тихеева, О. Ушакова та ін.); лінгводидактичному (А. Богуш, М. Вашуленко, Н. Гавриш, М. Пентилюк та ін.). Вплив театралізованих ігор на всебічний розвиток дітей дошкільного віку окреслено в розвідках Л. Артемової, Л. Виготського, Д. Ельконіна, С. Новосьолової, Н. Сорокіної та ін. Незважаючи на здобутки науковців, питання потенціалу театралізованих ігор у формуванні комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку вимагає систематичного вивчення.

Мета статті: дослідження потенціалу театралізованих ігор у формуванні комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Існування людства немислимо поза комунікативною діяльністю. Незалежно від статі, віку, освіти, соціального стану, територіальної та національної приналежності та багатьох інших даних, що характеризують людську особистість, ми постійно просимо,

передаємо та зберігаємо інформацію, тобто активно займаємося комунікативною діяльністю. Перш ніж говорити про можливості формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку, ми вважаємо актуальним проаналізувати визначення сутності ключових понять, як-от: «комунікація», «спілкування», «комунікативна компетентність».

Необхідно відзначити, що останнім часом широке поширення набув термін «комунікація», поряд із терміном «спілкування». Звернувшись до Академічного тлумачного словника [5], ми визначили, що означені терміни характеризуються як близькі синоніми, що дозволяє вважати їх еквівалентними. Здатність до комунікації тлумачиться у психолого-педагогічних дослідженнях (О. Кулик, Н. Кривич, О. Петрук та ін.) як комунікативність. Для того, щоб бути комунікативною, особистість повинна оволодіти певними комунікативними вміннями. Згідно з дослідженнями науковців [2; 3; 4 та ін.], нами виділено комплекс комунікативних умінь, оволодіння якими, сприяє розвитку та формуванню особистості, здатної до продуктивного спілкування: міжособистісної комунікації (використання вербальних і невербальних засобів спілкування, передача раціональної та емоційної інформації тощо); міжособистісної взаємодії (здатність до встановлення зворотного зв'язку, до інтерпретації сенсу у зв'язку зі зміною навколишнього середовища); міжособистісного сприйняття (вміння сприймати позицію співрозмовника, чути його, а також імпровізаційною майстерністю). Оволодіння зазначеними вміннями, здатність встановлювати контакт з однолітками і дорослими та підтримувати його у різних формах конструктивної взаємодії; здатність підтримувати партнерські стосунки, заявляти про власні наміри та бажання, узгоджувати власні інтереси з іншими, домовлятися, за потреби аргументовано відстоювати власну позицію визначено як *комунікативну компетентність* у Базовому компоненті дошкільної освіти нової редакції [1].

Теоретичний аналіз комунікативної компетентності особистості, рівнів та форм спілкування, комунікативних умінь, структури комунікативного акту дозволив нам гіпотетично виділити три структурні компоненти комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку: вміння встановлювати комунікативний акт; уміння підтримувати контакти протягом комунікативного акту; вміння аналізувати результати комунікативного акту.

Кожен компонент формується на відповідному етапі, поданому нами на рис. 1.

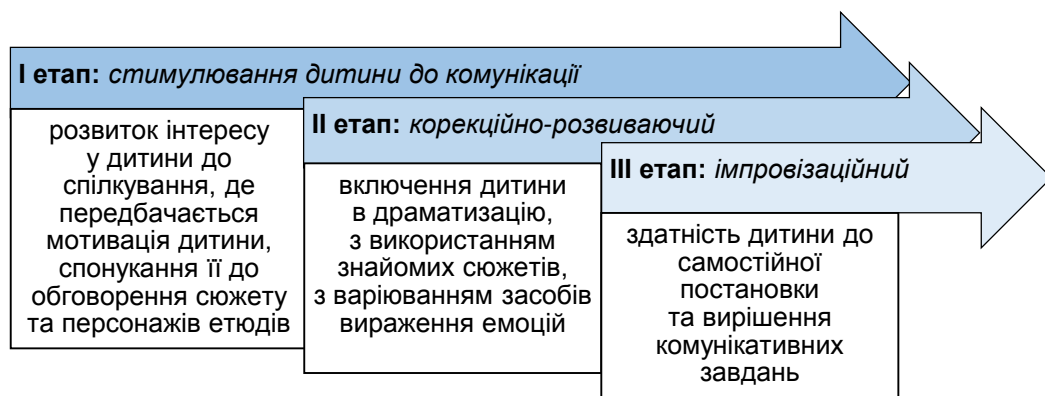


Рис. 1. Етапи формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку

З метою реалізації означених на рис. 1 етапів, доречно використовувати засоби, які передбачають розвиток мовлення, активізацію використання словника, спонукають до висловлювань з реплікою у відповідь, провокують обговорення, діалог, а отже, сприяють формуванню комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку. Ми передбачаємо, що таким засобом можуть бути театралізовані ігри, які ґрунтуються на драматизації літературних творів чи певних сюжетів. Важливою є також присутність атрибутів – ознаки персонажа, який символізує його типові властивості. Вони мають широкий спектр підвидів: ігри-драматизації, вправи з елементами театралізації, режисерські ігри, що дозволяє формувати у дітей інтенцію здійснювати комунікативні акти.

Зупинимось на дослідженні потенціалу означеного виду ігор у формуванні комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку. Відтак, оскільки у процесі програвання тих чи інших сюжетів відбувається захоплення прекрасним чи відразу до негативного, що викликає морально-естетичні переживання, відповідний настрій, емоційне піднесення, підвищення життєвого тону дітей, тому можемо стверджувати, що театралізовані ігри впливають *на морально-естетичний розвиток дітей*.

Ключову функцію театралізованих ігор вбачаємо у *розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку*. Ми вважаємо, що драматизація спонукає дітей до висловлювань, тобто виявляє їхню здатність до комунікації. В арсеналі театралізованих ігор є достатня кількість імітаційно-наслідувальних засобів, які дозволяють вводити в активний словник нові мовні зразки та планувати навчальну діяльність таким чином, щоб це сприяло ненав'язливому тренуванню та закріпленню мовних зразків, а також стимулювало їх вживання дітьми в мові. Велика різноманітність таких ігор-драматизацій та інших засобів дозволяє дітям не втомлюватися, не втрачати швидко інтересу до мовної діяльності, до вирішення комунікативних завдань. Під час міні-сценок дитина захоплено і зацікавлено промовляє репліки героїв, показує бажання виступити від різних дійових осіб.

Наступним важливим моментом, що представляє інтерес до розгляду, є така функція театралізованих ігор як *розвиток пам'яті* дітей старшого дошкільного віку. Театралізовані ігри за рахунок гнучкої сполучності та раціональної послідовності є тим інструментом, який дозволяє впливати на різні види пам'яті. Оскільки ті слова, які пов'язані з особистими переживаннями, запам'ятовуються набагато швидше й краще, ніж емоційно незабарвлені, тому необхідно поповнювати образні уявлення дітей, спираючись на їхній власний досвід, залучаючи приклади та порівняння

близькі дітям, які здатні розвинути фантазію, емоційну пам'ять, викликати зрозумілі й цікаві їм асоціації.

Театралізовані ігри *розвивають уяву*. Цьому сприяють дитяча безпосередність сприйняття, наївна віра у правду вигадки, рухлива, яскрава емоційна чуйність. Також вони сприяють *розвитку почуття ритму*. Уява викликає у дітей бажання висловитися, бути почутим, це спрямовує їх до передачі смислового та образного, мовного та невербального змісту сценки, почуття ритму допомагає знаходити для передачі смислової суті сценки відповідний характер дій. Вирішення комунікативного завдання в такому разі відбувається легше, в дітей підвищується пізнавальна мотивація, вони наближаються до осмислення таких моментів: як, якими способами можна реалізувати комунікативний акт.

Можемо відзначити, що в освітньому процесі при використанні театралізованих ігор одним з провідних принципів є *принцип спільної діяльності та діалогічного спілкування дітей*, послідовна реалізація якого забезпечує ефективний розвиток мовних навичок, сприяє формуванню комунікативної компетентності. Процес спільної діяльності та спілкування відбувається тоді, коли діти взаємодіють один з одним як партнери, з дорослим, як з режисером, тощо. Також театралізовані ігри забезпечують *колективну творчість*, так як виконуючи власні ролі, всі учасники театрального дійства об'єднані загальними цілями.

Театралізовані ігри характеризуються впливом на дітей через образи, в які вони перевтілюються. Їхній зміст дозволяє не тільки формувати комунікативну компетентність дітей, але й створювати уявлення в них про навколишній світ, явища природи, звички тварин, що, в свою чергу, *збагачує руховий досвід*, сприяє вдосконаленню навичок у таких рухах як: біг, стрибки, присідання тощо.

Висновки і перспективи дослідження. Отже, використання театралізованих ігор позитивно впливає на такі основні психічні процеси дитини як: розвиток мови, уяви, уваги, пам'яті тощо, тому можуть

розглядатися як один з ефективних засобів, що впливають на розвиток особистості дитини старшого дошкільного віку в цілому, й на формування її комунікативної компетентності зокрема.

Перспективу подальшого наукового пошуку вбачаємо у визначенні потенціалу сюжетно-рольових ігор у формуванні комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція. 2021. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Денисенко О.І. Розвиток навичок комунікабельності у дітей дошкільного віку. Черкаси: ЧОІПОПП ЧОР, 2012. 32 с.
3. Луценко І. Культура мовленнєвого спілкування: зміст і методи роботи: розвиток мовлення. *Дошкільне виховання*. 2004. № 5. С. 10–12.
4. Михальська С.А. Чинники та критерії комунікативно-мовленнєвого розвитку дошкільника. *Проблеми сучасної психології*. 2010. Випуск 9. С.107–118.
5. Словник української мови. Академічний тлумачний словник. 2010. URL: <http://sum.in.ua/>